

Monumentnummer*: 519186

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 11 september 2000
Kadaster deel/nr 82832/18

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Oirschot Oirschot Noord-Brabant

Locatiennaam Locatieomschrijving
Oirschot

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Oirschot F 6270

Omschrijving**

Inleiding

In 1907 is door het Ministerie van Justitie te Oirschot aan de Torenstraat een terrein aangekocht ten behoeve van de bouw van een KANTONGERECHT (Torenstraat 1) met aangebouwde DIENSTWONING (Kerkstraat 7). Het werd ontworpen door W.C. Metzelaar in Overgangsstijl met neo-rennaissance siermotieven. Het gebouw werd in 1908 geopend. Reeds in 1918 verhuisde het gerecht naar Eindhoven, waarna het gebouw overging naar het Ministerie van Financiën. In 1951 werd de gemeente Oirschot eigenaar van het pand. Sedert 1982 is het Streekarchief Zuid-Oost Brabant er gevestigd. De verandering van functies heeft tot gevolg gehad dat de zittingzaal op de eerste verdieping is opgedeeld in verschillende kantoorruimten. Na de Tweede Wereldoorlog is een deel van de vensters in de zij- en achtergevel vernieuwd en voorzien van diefijzers. Ten behoeve van de nieuwe functie is de inwendige constructie aan de oostelijke zijde met beton versterkt.

Omschrijving

Het tweelaags gebouw heeft globaal een L-vormige plattegrond met een uit de plattegrond stekende uitbouw aan de noordoostelijke zijde, waar de dienstwoning zich bevindt. Het is afgedekt met een plat dak, voorzien van schilden met tuile-du-nord pannen. Overheersend is de naar de zijde van de Markt gerichte voorgevel, die drie vensterassen telt. De bakstenen gevel, die grotendeels is

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

begroeid met wingerd, heeft een hardstenen plint, banden van strengperssteen en is versierd met hardstenen blokjes. De middenrisaliet heeft drie bouwlagen, wordt gedekt door een tentdak met tuile-du-nord pannen en bekroond door een smeedijzeren windvaan. De risaliet heeft centraal een paneeldeur met lichten, een gedeeld bovenlicht en in de boogtrommel van de toog een polychroom tegeltableau met onder meer het wapen van Nederland en florale motieven. Blijkens ingebakken opschrift is het tegelwerk door het atelier "Rozenburg" vervaardigd. Ook het tableau op de eerste etage, voorstellende het wapen van Oirschot en eikenloof, is van dit atelier afkomstig. In de gevel zijn samengestelde houten kruisvensters aangebracht. Op de begane grond zijn de boogtrommels gevuld met een mozaïek van strengperssteen, terwijl op de etage de vensters getoogd zijn en voorzien van een bovenlicht met glas-in-lood panelen, voorstellende gestileerde florale motieven. De zijgevels tellen beide drie vensterassen. Alle vensters, behalve die op de begane grond, die na de Tweede Wereldoorlog zijn vernieuwd, zijn T-schuifvensters. In de zuidelijke zijgevel zijn de vensters op de etage, waar de voormalige zittingzaal was, voorzien van glas-in-lood, identiek aan dat in de voorgevel. Ook in de achtergevel heeft het houten kruisvenster van de zittingzaal glas-in-loodpanelen. Op de begane grond is naast een vernieuwd stalen venster een aanbouw met een achteringang en toiletten en, aangrenzend, een tweelaags aangebouwde dienstwoning. De voorgevel staat aan de Kerkstraat en heeft drie vensterassen met centraal een hoge en smalle opgeklampte deur met gedeeld bovenlicht en zesruits schuifvensters. Naast de voordeur is een getoogd keldervenster.

In het interieur is onder meer van belang de entree met troggewelven, lambrisering in bricornasteen, tegelvloer en paneeldeuren, de hal met tegelvloer, granieten trap met smeedijzeren balustrade, troggewelven en tegellambrisering, afgezet met een geprofileerde houten lijst. Van belang is ook de oorspronkelijke kluis onder de trap, die vanuit de noordwestelijke archiefkamer via een zware geklonken plaatijzeren deur toegankelijk is. In verschillende kamers bevinden zich de oorspronkelijke zwarte marmeren schouwen, eenvoudige stucplafonds en paneeldeuren.

Waardering

Het voormalige kantongerechtsgebouw is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorisch belang als voorbeeld van een bestuurlijk-juridische ontwikkeling, namelijk de stichting van kantongerechten in kleinere provincieplaatsen en als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van het gerechtsgebouw. Het heeft architectuurhistorische waarde vanwege de stijl en de plaats in het oeuvre van de architect W.C. Metzelaar. Tevens is het waardevol vanwege het bijzondere materiaalgebruik en de ornamentiek. Het object heeft ensemblewaarde als onderdeel van een groter geheel, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationaal belang is. Het gebouw is belangrijk vanwege de gaafheid van het ex- en interieur.

Hoofdcategorie

Bestuursgebouwen, rechtsgebouwen en overheidsgebouwen

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Gerechtsgebouw(E)

Dienstwoning(K)

Functie

Kantongerecht

Dienstwoning(K4)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument